

تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرها در منظر شهری (نمونه موردی: خیابان سپه قزوین)* مریم کریمی^۱، فریبا البرزی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۰۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۳۰

چکیده

نقش گذرهای شهری در هویت‌بخشی به عرصه‌های عمومی شهرها از اهمیت والایی برخوردار است و توجه به آن‌ها در چشم‌انداز شهری امری مهم قلمداد می‌شود. هرچه گذرها و جریان‌های پیاده شهری بیشتر مورد توجه قرار گیرند به همان میزان حضور شهروندان در آن‌ها تثبیت شده و بقای پویایی و سرزندگی آن‌ها پایدارتر است. توجه به ایجاد فضاهای تعاملی به منظور دستیابی به اجتماع‌پذیری علاوه بر سرزندگی شهرها سبب ارتقای ابعاد فرهنگی، روحی و رفتاری شهروندان شده و بر جنبه‌های اجتماعی و همبستگی آن‌ها تاثیر می‌گذارد. پرسش اصلی پژوهش بیان می‌دارد که آیا حضور شهروندان در فضاهای درون شهری می‌تواند موجب افزایش سرزندگی در جریان‌های پیاده گذرهای شهری گردد؟ در این راستا فرض بر آن است که دستیابی به ایجاد زمینه‌های اجتماع‌پذیری در بستر فضاهای شهری در بروز سرزندگی در عرصه‌های پیاده موثر بوده و سبب توسعه کیفیت فضاها به منظور ارتقای پویایی و جلب رضایت شهروندان است. بر این مبنا هدف از پژوهش حاضر تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرهای شهری است. به همین منظور خیابان سپه در قزوین که نمونه‌ای از اولین گذرهای شکل‌گرفته در ایران است مورد کاوش قرار گرفت. شیوه تحقیق در این پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی است. جهت دستیابی به مبانی نظری پژوهش و تحلیل کیفی، از اسناد مکتوب، تحقیقات میدانی و مشاهدات عینی استفاده گردید. نتایج حاصل از پژوهش بیان می‌دارند که معیارهای کالبدی، ادراکی و بصری از جمله مولفه‌های مهم در فضاهای شهری بوده و تامین آنها در گذرهای پیاده جداره‌های خیابان سبب حضور مخاطبان در فضا می‌گردند و موجبات ارتقای تعاملات اجتماعی را فراهم می‌آورند از این‌رو فضاهای اجتماع‌پذیر به دلیل دعوت‌کنندگی بالا و انگیزش شهروندان برای حضور در فضاها سبب افزایش سرزندگی در محیط‌های شهری می‌گردند.

کلید واژه: گذرهای پیاده شهری، سرزندگی، اجتماع‌پذیری، خیابان سپه قزوین.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد مریم کریمی با عنوان «طراحی مجتمع تجاری چند منظوره با هدف ایجاد حس مطلوب در کاربران با توجه به پویایی در فضا» است که در دانشکده معماری دانشگاه آزاد اسلامی قزوین به راهنمایی دکتر فریبا البرزی ارائه گردیده است.

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد، گروه معماری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران.

maryam.karimi0072@gmail.com

۲. استادیار، گروه معماری، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران (نویسنده مسئول). faalborzi@yahoo.com

۱. مقدمه

گذرها از جمله فضاهای شهری‌اند که هر روزه حضور شهروندان در آن‌ها احساس می‌شود و این حضور خود معیاری بر سرزندگی آن‌هاست. گذرها به‌عنوان مهم‌ترین عناصر تشکیل‌دهنده شهرها به نقطه عطفی در منظر شهری مبدل گشته‌اند که هویت خیابان‌های هر شهر را آشکار می‌سازند. توجه به کالبد گذرها و نقش آن‌ها در منظر شهری از جمله مواردی است که در مقوله هویت‌بخشی به محیط‌های شهری بسیار مورد توجه است و حضور در گذرها و جریان‌های پیاده خود به نوعی بر مولفه گردش و تفریح نیز تأکید دارد. پژوهش پیش‌رو بر مبنای تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرهای پیاده شهری است. به این منظور خیابان سپه قزوین مورد کاوش قرار گرفت. این خیابان که یکی از خیابان‌های قدیمی و در عین حال پر جنب و جوش است در همجواری مرکزیت شهر قزوین واقع گردیده و به‌عنوان هویت تاریخی شهر خودنمایی می‌کند. وجود مسجد جامع عتیق در خیابان سپه به‌عنوان یک نشان شهری با ارزش بر اهمیت این خیابان افزوده است و علاوه بر معیارهای کالبدی، حضور اقشار گوناگون در آن معیارهای اجتماعی - فرهنگی این خیابان را ارتقا بخشیده است. به منظور دستیابی به مبانی نظری، یافته‌های پژوهش و تحلیل کیفی آن از ابزارهای گردآوری اطلاعات استفاده گردید و نتایج حاصل از پژوهش به‌دست آمد.

۲. مروری بر ادبیات و پیشینه تحقیق

مقوله سرزندگی در محیط‌های شهری امری با اهمیت است و میزان حضور افراد در این فضاها سبب تشکیل تعاملات اجتماعی می‌گردد. حضور افراد خود از عوامل ایجاد کیفیت و پویایی در فضا است. تیبالدز (۱۳۸۳) حضور مردم را امری مهم می‌داند که به طور مستقیم با ماهیت فعالیت‌های جاری در شهر یا محیط‌های شهری و میزان ادغام آنها با یکدیگر در ارتباط‌اند. در زندگی یک شهر یا محیط شهری کاربری‌ها و فعالیت‌ها از ساختمان‌ها مهم‌ترند. افزایش تنوع باعث می‌شود شهر محیطی پویاتر و شاداب‌تر داشته‌باشد از این‌رو فضاهای سرزنده بر ارتقای تعاملات اجتماعی موثرند. (Asmal 2015) معتقد است انسان‌ها به‌عنوان جوامع اجتماعی با هم ارتباط برقرار می‌کنند و به تبادل تجربیات خود می‌پردازند و بسیاری از تنش‌ها را از بین می‌برند زیرا اجتماعی بودن انسان‌ها با یکدیگر سبب برقراری ارتباط می‌گردد. لنگ (۱۳۹۰) فضاهای شهری را به دو گروه اجتماع‌پذیر (فضاهایی که مردم را دور هم جمع می‌آورند) و اجتماع‌گریز (فضاهایی که مردم را از هم دور می‌کنند) تقسیم می‌کند که در سازماندهی فضاهای اجتماع‌پذیر امکان تماس چهره به چهره وجود دارد و فاصله فضاهای نشستن در حد فاصله‌های اجتماعی - مشورتی است. هال (۱۳۹۰) علاوه بر بعد اجتماعی بعد فرهنگی را عاملی می‌داند که بشر آن را خلق کرده‌است زیرا ارتباط بین انسان و بعد فرهنگی پدیده‌ای است که در آن انسان و محیط زیست او در شکل‌گیری و قالب‌بندی یکدیگر سهیم هستند. دانشپور و چرخچیان (۱۳۸۶) ویژگی‌هایی را برای فضاهای عمومی اجتماع‌پذیر موفق ذکر کرده‌اند: ۱. تامین قلمرو، امنیت، ساختار منسجم، تداوم و خوانایی و قابل پیش‌بینی بودن. ۲. وجود تسهیلات مناسب در فضا، پاسخگویی، راحتی و آسایش محیطی. ۳. میزان اطلاعات، شور و هیجان محیطی و ۴. تعاملات اجتماعی. بر مبنای آنچه در پیشینه پژوهش پیرامون مقوله اجتماع‌پذیری در میزان سرزندگی گذرها به آن اشاره شد، هدف از تحقیق پیش‌رو روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرهای پیاده در منظر شهری است و به این منظور خیابان سپه قزوین مورد واکاوی قرار گرفت.

۳. روش بررسی پژوهش

در پژوهش پیش‌رو از روش تحقیق کیفی با رویکرد توصیفی - تحلیلی و با کاربست کدگذاری‌های باز، محوری و گزینشی و از شیوه مرور متون و اسناد تصویری در جهت تبیین مبانی نظری پژوهش، مشاهدات عینی و تحقیقات میدانی در محل نمونه مورد بررسی بهره گرفته شد. با توجه به انتخاب خیابان سپه قزوین به‌عنوان محیط شهری سرزنده و حضور نشانه‌های شهری با ارزش که نشان از هویت تاریخی این خیابان دارد و وجود گذرهای اصلی و فرعی در آن از روش کدگذاری استفاده

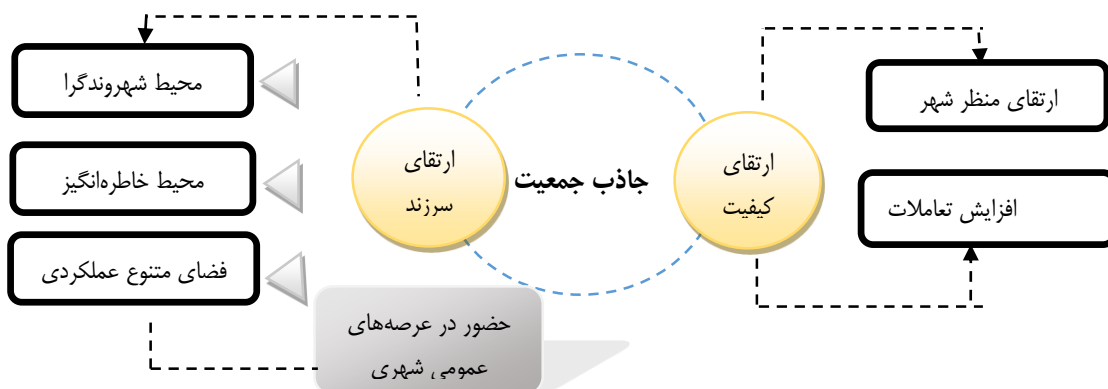
گردید که در قالب کدگذاری‌های باز، محوری و گزینشی مطرح شدند. در کدگذاری باز تحلیلگر به تولید مقوله‌ها و ویژگی‌های آن می‌پردازد. در کدگذاری محوری مقوله‌ها به صورت منظم پرورده و به زیر مقوله‌ها متصل می‌شوند و کدگذاری گزینشی برای یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌هاست (استراوس و کربین، ۱۳۹۰: ۱۶۵) از این‌رو مولفه‌های تاثیرگذار در پژوهش مورد تحلیل قرار گرفتند و فرضیات پژوهش بررسی گردیدند.

۴. مبانی نظری

۴-۱. محیط‌های شهری سرزنده و عوامل موثر بر آن‌ها

مکان مولفه‌ای است که بسیاری از مفاهیم درون آن به وقوع می‌پیوندند. مکان چیزی بیش از یک جایگاه تجریدی است. منظور کلیتی است از چیزهای عینی‌ای که دارای مصالح مادی، شکل، بافت و رنگ هستند. این چیزها یک «خصلت محیطی» را تعیین می‌کنند که اساس مکان است (شولتز، ۱۳۹۲: ۱۷) و احساس تعلق و وابستگی به یک مکان که یکی از عوامل محیط شهری سرزنده است سبب ایجاد حس مکان می‌گردد که به معنای ویژگی‌های غیر مادی یا شخصیت مکان است که معنایی نزدیک به روح مکان دارد. در واقع حس کلی که پس از ادراک و قضاوت نسبت به محیطی خاص در فرد به وجود می‌آید (مستغنی و اعتمادی، ۱۳۹۵: ۱۰۴). حیات منظر شهری و کیفیت فضاهای درون آن وابسته به میزان سرزندگی حاکم بر شهرها است و بر انعطاف‌پذیری جداره‌های اصلی خیابان تاثیرگذار است زیرا یک شهر انعطاف‌پذیر یک شبکه پایدار از سیستم‌های فیزیکی، شکل شهری و جوامع انسانی است (Ray and Shaw, 2018: 117). این جوامع انسانی مبنای حضور شهروندان در محیط‌های شهری‌اند. بنابراین سرزندگی در قلمرو شهری یک کیفیت حیاتی تلقی می‌شود زیرا سبب کاهش جرم و جنایت شده و مراکز تجاری را قابل فهم‌تر می‌کند، لذت بردن از فعالیت‌های غیر فعال شهروندان و تماشای خیابان‌ها را افزایش می‌دهد، تعاملات اجتماعی را تشدید می‌کند و فرصت‌هایی را برای تبادل فرهنگ فراهم می‌آورد (Jalaladdini and oktay, 2012: 666) از طرفی ادراک فضاها در بستر محیط شهری از عوامل بارز حضور مخاطبان است و در بسیاری از مواقع خاطره‌ساز خواهد بود زیرا درک محیط شهری، فرآیندی ذهنی است که از طریق ارتباط انسان و فضای پیرامون او انجام می‌گیرد. انسان پیام‌های حسی محیط را دریافت کرده و تصویری از محیط در ذهن خود به وجود می‌آورد. یکی از عوامل موثر در شکل‌گیری این تصویر خاطرات فردی یا جمعی از محیط است (حبیبی و سید برنجی، ۱۳۹۵: ۳۳۰) در عین حال تعاملات اجتماعی و خاطرات جمعی در بستری که محل تعاملات اجتماعی است به وقوع می‌پیوندند برای شکل‌گیری خاطرات علاوه بر بستر کالبد شهر باید یک بستر اجتماعی- فرهنگی هم وجود داشته باشد تا افراد با ارتباطات متنوع خود تعاملات اجتماعی را شکل دهند (حسنی میان‌رودی، ۱۳۹۶: ۱۹). بعد بصری در محیط‌های شهری از دیگر عوامل ارزشمند حیات یک شهر است در واقع محیط بصری شهرها از طریق نظام پیچیده‌ای از "نشانه‌ها"، ویژگی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جوامع خویش را به منصفه ظهور می‌رسانند. در فرآیند تعامل میان انسان و شهر، محیط بصری به مثابه "فصل مشترک" این دو زمینه ادراک، شناخت و ارزیابی محیطی شهروندان و بازدیدکنندگان را فراهم می‌آورد (گلکار، ۱۳۸۷: ۹۵). تنوع فضایی در جداره‌های خیابان را نمی‌توان نادیده گرفت بهره‌گیری از کاربری‌هایی با عملکردهای گوناگون در گذرها، فضاها را متنوع‌تر کرده و توانسته جنبه‌های تفریحی فضاها را ارتقا بخشد زیرا خرید خود به خود به صحنه فعالیت‌های تفریحی نفوذ کرده‌است (چپمن، ۱۳۸۴: ۱۵۹). در بسیاری مواقع پیاده‌روی در گذرها و جداره‌های خیابان و فضاهای باز می‌تواند به عنوان یک منطقه تعریف شود که در آن فعالیت‌ها به قصد خاصی صورت گرفته و معمولاً به منظور فعالیت‌های تفریحی انجام می‌پذیرند (Binti Omar et al, 2015: 353) از طرفی ساعات طولانی خرید و فروش حتی در تعطیلات آخر هفته، روش ساده‌ای برای حفظ پویایی و سرزندگی در مراکز شهرها است (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۵۸). بنابراین حفظ ارزش‌های موثر بر کیفیت شهری در راستای تبیین مولفه سرزندگی امری با اهمیت بوده و حضور شهروندان در محیط‌های شهری می‌تواند سرزندگی آن را دوچندان کند (تصویر ۱).

تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرها در منظر شهری

تصویر ۱. اثرات حضور شهروندان در عرصه‌های عمومی (نگارندگان).

۴-۲. گذرها در منظر شهری

گذرها از دیرباز یکی از نقاط عطف محیط‌های شهری به منظور شکل‌گیری فضاهای تعاملی و اجتماع‌پذیر، در سرزندگی شهرها نقش مهمی ایفا کرده‌اند. گذرها و راه‌های شهری از جمله معابر اصلی و فرعی در فضای شهر محسوب می‌شوند که به سبب کاربرد و نقش ارتباطی خود و حضور پررنگ شهروندان، می‌توانند زمینه‌ساز بسیاری از تعاملات اجتماعی و فرهنگی در فضای شهری باشند (سخت‌دوست و البرزی، ۱۳۹۶: ۱). گذرها و راه‌های پیاده به دلیل تماس دائمی با شهروندان مولفه‌ای حیاتی در منظر شهری به شمار می‌روند و بر کیفیت خیابان‌ها تاثیر مستقیم دارند زیرا منظر خیابان شامل تمامی عناصر سخت و نرم درون و مرتبط با هر مکان شهری است که برای عابر پیاده یا سواره قابل رویت است (بحرینی و خسروی، ۱۳۹۳: ۴۳). یکی از فضاهایی که شاهد حضور پررنگ مردم و همچنین نمود فعالیت‌های فیزیکی آنها در شهرها است پیاده‌روی شهری می‌باشد که عضو جدایی‌ناپذیر خیابان‌ها بوده و تعامل انسان را کنار ساخته‌هایش (یعنی اتومبیل) ممکن ساخته است (غفاریان شعاعی و دیگران، ۱۳۹۲: ۱۵). علاوه بر موارد فوق فرآیند پیاده‌روی در گذرها و خیابان‌ها سبب ارتقای جنبه‌های روحی روانی شهروندان شده و بر سرزندگی شهرها اثرگذار است. دو کیفیت مهم که منجر به سرزندگی پیاده‌راه‌ها می‌شوند تنوع و نفوذپذیری این فضاهاست. هرچقدر که رویدادهای درون پیاده‌راه‌ها متنوع‌تر باشند می‌توانند جاذب فعالیت‌ها و گروه‌های متنوع‌تری در زمان‌های متفاوت باشند (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۲۸۲). بدین‌گونه گذرها در سیمای شهر به دلیل تردد دائمی شهروندان پویایی خود را حفظ کرده‌اند. در جدول (۱) دیدگاه‌های مختلف در باب جریان‌های پیاده در گذرها مطرح شده‌اند.

جدول ۱. دیدگاه نظریه‌پردازان در باب جریان‌های پیاده در گذرها (نگارندگان)

ویژگی شاخص	دیدگاه در باب جریان‌های پیاده در گذرها	نظریه پرداز
محیط‌های قابل نفوذ	محیط‌های شهری موفق در سطح خیابانها محیط‌هایی هستند که برای عابران قابل نفوذ باشند یعنی عابران پیاده را به حرکت در تمام جهت‌ها ترغیب می‌کنند (تیبالدز، ۱۳۸۳: ۷۵).	تیبالدز
امکان بودن در محیط	راه رفتن در درجه نخست نوعی از حمل و نقل است، راهی برای حرکت کردن ولی در عین حال امکان بودن در محیط عمومی را نیز به سادگی فراهم می‌کند (گل، ۱۳۸۷: ۱۲۷).	گل
انعطاف‌پذیری در کالبد و کارکرد فضا	فعالیت پیاده پیچیدگی و تنوعی بیش از هر نوع حرکت و حمل و نقل دارد. زیرا غیرقابل پیش‌بینی و هدفمند است و می‌بایست انعطاف‌پذیری در پیاده‌رو هم در کالبد و هم در کارکرد فضا (تبدیل‌پذیری) ایجاد شود (پاکزاد، ۱۳۸۵: ۲۸۵).	پاکزاد
پیوند با کاربری‌های پیرامون	پیاده‌راه تنها در صورت پیوند با ساختمان‌ها، کاربری‌هایی که در محیط است و یا در ارتباط با سایر پیاده‌راه‌های بسیار نزدیک معنا می‌یابد. این مسئله در مورد خیابان‌ها نیز مصداق دارد (جیکوبز، ۱۳۸۶: ۲۹).	جیکوبز
احیای خاطرات جمعی	حفظ و تقویت شاخص‌های کالبدی که یادآور خاطرات جمعی است و همچنین حفظ و تقویت نقاط خاطره‌انگیز می‌تواند در ایجاد حس مطلوبیت پیاده‌راه‌ها تاثیر گذار (موسوی، ۱۳۹۲: ۱۶۷).	موسوی

۳-۴. فضاهای اجتماع‌پذیر و تعاملات اجتماعی

فضاهای اجتماع‌پذیر به منظور گرد هم آمدن و تعامل شهروندان ایجاد می‌گردند. فضای شهری موفق فضایی است که بسترساز وقوع رفتار و تعامل اجتماعی است. در واقع هر کالبد فضایی، محصول کنش متقابل میان انسان و نیازهایش با محیط اطراف است. اصلی‌ترین رسالت هر محیط شهری برقراری محیطی برای بروز رفتارهای اجتماعی شهروندان آن است (علیمردانی و دیگران، ۱۳۹۴:۱۴). معمولاً محیط‌های شهری فرصت مناسب‌تری جهت بروز فعالیت‌های اجتماعی پدید می‌آورند و تمامی فعالیت‌های اجتماعی بامعنا، تجربیات قوی، مکالمه‌ها و دلجویی‌ها هنگامی که مردم ایستاده‌اند، نشسته‌اند، استراحت می‌کنند و یا قدم می‌زنند، اتفاق می‌افتد (گل، ۱۳۸۷:۶۵). بسیاری از عملکردهای اجتماعی در بستر فضاهای عمومی و تعاملی شکل می‌پذیرند و اصلی‌ترین دلیل این است که رابطه متقابل اجتماعی برای پاسخ به نیازهای انسان به پیوندجویی و احساس تعلق به مکان یک ضرورت است. دلیل دیگر این است فعالیت‌هایی چون تعامل با دیگران و مشاهده فعالیت‌های مردم در به وجود آوردن زمینه‌های اجتماعی شدن و اجتماع‌پذیری به رشد فردی انسان کمک می‌کند (لنگ، ۱۳۹۰: ۱۸۶). ر این اساس فضاهای جمعی موفق با کیفیت بالا، واجد مشخصه‌هایی چون پاسخگویی به مسائل، دسترسی، فعالیت و استفاده، آسایش، تصویرپذیری و نیز اجتماع‌پذیری شناخته شده‌اند (مشهور و باقری، ۱۳۹۴:۱۰۶) و این فضاها در قالب فضاهای درون شهری مانند گذرها، خیابان‌ها، میادین و... نقش‌آفرینی می‌کنند زیرا مهم‌ترین وسیله ارتباطات اجتماعی فضا است. در این رابطه فضا می‌تواند در هر مقیاس از بزرگترین واحد تا یک واحد خاص باشد. اما صرف نظر از مقیاس باید روابط اجتماعی ایجاد کند (Koleini Mamaghani et al, 2015,384) بنابراین دو نوع کلی از تعاملات اجتماعی در فضاهای عمومی شناخته شده‌است؛ تعامل اجتماعی تصادفی مانند فرصت‌های گفتگو در کوچه و خیابان و تعاملات اجتماعی سازمان یافته (شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴:۹۸). بنابر آنچه مطرح شد فضاهای اجتماع‌پذیر و تعاملات اجتماعی بر چشم‌انداز موفق شهر تاثیرگذارند از این رو چهار ویژگی لازم برای موفقیت مکان‌های شهری؛ تصویر ذهنی، راحتی محیط، ارتباطات و دسترسی‌ها، فعالیت‌ها و کاربری‌ها و روابط اجتماعی معرفی شده‌اند (کارمونا و دیگران، ۱۳۹۰:۱۹۵). در صورت فراهم آوردن مولفه‌های فوق میزان حضور شهروندان در فضا افزایش می‌یابد.

۵. معرفی و بررسی نمونه موردی

هنگامی که نام خیابان‌های قزوین به میان می‌آید اولین خیابانی که نام برده می‌شود خیابان سپه است. مهم‌ترین خیابان قزوین خیابان سپه یا دولتی است که قدیمی‌ترین خیابان ایران نیز هست و شاه طهماسب اول صفوی آن را احداث کرده‌است (دبیرسیاقی، ۱۳۸۱:۴۵۹). خیابان شهدا (سپه سابق) در همجواری با مرکزیت شهر قزوین (سبزه‌میدان) و بنای ارزشمند دولتخانه صفوی قرار دارد و با توجه به سابقه کهن این خیابان از آن به عنوان هویت شهری قزوین یاد می‌شود. وجود سردر عالی قاپو، مسجد جامع کبیر، مسجد مدرسه شیخ الاسلام، حسینیه و موزه ابوترابی، گرمابه سپه و بازارچه سپه به عنوان نقاط عطف این خیابان قابلیت‌های مذهبی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خیابان سپه را به عنوان یک محیط شهری سرزنده در معرض نمایش می‌گذارد (جدول ۲). مسجد جامع کبیر که به عنوان یک نشان شهری منحصربه‌فرد در خیابان سپه بنا گردیده‌است ۱۲۵۰۰ مترمربع مساحت دارد و یکی از کهن‌ترین مساجد چهار ایوانی موجود در کشور است (محمدرزاده، ۱۳۸۵:۲۹۲). مساجد جامع علاوه بر نقش مذهبی به عنوان هویت و قدرت شهرهای ایرانی مطرح هستند. از نظر عملکرد در شهرهای ایرانی مسجد، تکیه و حسینیه، به صورت سلسله‌مراتبی در میان محلات و مرکز شهر (مسجد جامع) وجود دارد (شیعه، ۱۳۷۸:۹) بنابراین توجه به موقعیت و ارزش آن‌ها در نظام شهری پویا از اهمیت بارزی برخوردار است.

جدول ۲. معرفی خیابان سپه و بناهای شاخص آن (نگارندگان)

		محدوده خیابان سپه از میدا دولتخانه صفوی به سوی مسجد جامع. مدرسه امیرکبیر. مسجد حیدریه. مسجد شیخ- الاسلام. مسجد جامع. عمارت عالی- قاپو.	
سردر عالی قاپو	موزه و حسینیه ابوترابی		
مسجد جامع کبیر	مسجد و مدرسه شیخ الاسلام		
بناهای شاخص خیابان سپه		راهنما	هویت کالبدی- فضایی خیابان (مجابی، ۱۳۸۸: ۲۵۳)

۶. یافته‌ها

در پژوهش حاضر فرض بر آن است که دستیابی به ایجاد زمینه‌های اجتماعی‌پذیری در بستر فضاهای شهری در بروز سرزندگی در راستای هویت‌بخشی به گذرها و جریان‌های پیاده موثر بوده و سبب توسعه کیفیت فضاها به منظور ارتقای پویایی و جلب رضایت شهروندان است. بر این مبنا با تکیه بر نظرات اصلی و مهم در پیشینه و زمان حال موضوع و سپس ارائه تحلیلی مولفه‌های تاثیرگذار از روش کدگذاری به منظور دستیابی به مدل مفهومی و یافته‌های پژوهش بهره گرفته شد. با توجه به نمونه مورد بررسی و استفاده از روش کدگذاری در ارزیابی داده‌ها، معیارهای مورد بررسی به منظور تطبیق مبانی نظری و مشاهدات عینی و برداشت‌های میدانی در محل پژوهش حاصل گردید.

در این روش مولفه‌های به‌دست‌آمده به‌صورت کدگذاری باز (آزاد)، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی طبقه‌بندی شدند. در ابتدا داده‌ها به صورت پراکنده و بدون در نظر گرفتن نقاط مشترک در قالب کدگذاری باز (آزاد) دسته‌بندی شدند و در مرحله بعد داده‌ها بر مبنای تناسب و ویژگی‌های مشابه به صورت کدگذاری محوری جمع‌آوری گردیدند و سپس در مرحله کدگذاری گزینشی مولفه‌های مورد بررسی و تاثیرگذار در پژوهش که حاصل دو مرحله کدگذاری قبل‌تر بودند با توجه به اهداف پژوهش بر اساس میزان ارتباط با موضوع تحقیق جمع‌آوری شدند و معیارهای مطرح شده به صورت طیف‌هایی در قالب معیارهای کالبدی، ادراکی و بصری که بر اساس مطالعات میدانی و مشاهدات عینی و اطلاعات فیش‌برداری شده بودند بیان گردیدند. در جدول (۳) مولفه‌های تاثیرگذار بر خیابان سپه در طیف‌های کدگذاری شده مطرح گردیدند.

تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرها در منظر شهری

جدول ۳. مدل مفهومی و مولفه‌های پژوهش (نگارندگان)

کد نهایی	کدهای تطبیقی با نمونه موردی	کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری		کدگذاری باز (آزاد)					
وابستگی به مکان	جستجوی روح مکان در ذهنیت مخاطب	احساس تعلق خاطر به فضا	تجربه مخاطب به منظور دریافت حس مکان	جنبه‌های روحی-	زیبایی‌شناسی	معیارهای بصری				
							وجود فضاهای تداعی‌گر خاطرات در قالب فضاهای شاخص	انگیزش به منظور حضور مجدد	خاطره‌انگیزی در بخش‌های شاخص شهری	نشانه‌های شهری
							تصویر ذهنی مناسب و منطقی از فضاهای سرزنده نظیر گذرها	ذهنیت مخاطب نسبت به فضاها	اثر گذاری فضاهای سرزنده در ذهنیت و رفتار مخاطب	
کیفیت فضاها	تصویر ذهنی مناسب و منطقی از فضاهای سرزنده نظیر گذرها	نسبت به فضاها	سرزنده در ذهنیت و رفتار مخاطب	جنبه‌های اجتماعی	هویت بخشی	معیارهای ادراکی				
اجتماع‌پذیر	حضور اقشار مختلف در فضاهایی نظیر مسجد، بازارچه سپه و ...	اجتماع‌پذیری در بستر کالبد شهری	تعاملات اجتماعی		اجتماع‌پذیری					
ارتقای امکانات در فضاهای عمومی	بهره‌گیری از فضاهای ارتقای محیط‌های شهروندگرا	گذران اوقات فراغت	مبلمان شهری جهت اجتماع و آسایش شهروندان		تجربه مخاطب کیفیت		سرزندگی			
جلب توجه فضاهای سرزنده و منعطف	وجود فضاهای منعطف و بهره‌مندی از مطلوبیت و مقبولیت از دیدگاه مخاطب	توجه به جنبه‌های روانشناسی محیط در چشم انداز شهری	سرزندگی در گذرهای اصلی و فرعی و تحریک حس حضور شهروندان به واسطه ارتباط با محیط	جنبه‌های اجتماعی	خوانایی	معیارهای کالبدی				
					انعطاف‌پذیری					
					حس مکان					
نمایش هویت در ساختار فضا	وجود نقاط قوت در چشم‌انداز شهری (سردر عالی‌قاپو، مسجد جامع)	اصالت وجودی فضاهای شهری	فضاهای شاخص شهری جهت ارتقای هویت شهر	جنبه‌های فرهنگی	جدارهای متنوع					
					توجه به محیط به مثابه فضای تفریحی	پایداری گردشگری به منظور کیفیت فضایی بالا	فضاهای نشیمن شهری			
					کاربری‌هایی با عملکردهای گوناگون و متنوع در جذب جمعیت به منظور فضایی تفریحی	غنا تاریخی گذرها	ارزش‌های تاریخی گذرها در ارتقای کیفیت معیارهای مفهومی فضا	فضاهای تاریخی		
تنوع عملکردی	کاربری‌هایی با عملکردهای گوناگون و متنوع در جذب جمعیت به منظور فضایی تفریحی	توجه به محیط به مثابه فضای تفریحی	پایداری گردشگری به منظور کیفیت فضایی بالا	جنبه‌های فرهنگی	فضاهای نشیمن شهری	معیارهای کالبدی				
حفظ ارزش‌های تاریخی	خوانایی و جذابیت به عنوان مولفه‌های حیاتی و تاثیرگذار بر جنبه‌های تاریخی گذرهای اصلی و فرعی	غنا تاریخی گذرها	ارزش‌های تاریخی گذرها در ارتقای کیفیت معیارهای مفهومی فضا	جنبه‌های فرهنگی	فضاهای تاریخی	معیارهای کالبدی				

۷. تحلیل یافته‌ها

خیابان سپه به منظور مکان‌یابی مناسب فضایی و بهره‌گیری از معیارهای مذهبی، فرهنگی، اجتماعی، کالبدی، تاریخی و اقتصادی در جداره‌های خیابان و گذرهای اصلی و فرعی در تبیین مولفه‌های اجتماع‌پذیر در قالب فضایی پویا که در تمامی ساعات روز مملو از جمعیت است به عنوان یک مکان شهری سرزنده نقش‌آفرینی می‌کند. بر مبنای فرضیه مطرح شده در پژوهش؛ تعاملات اجتماعی در گذرهای اصلی و فرعی و تاثیر مستقیم آن بر سرزندگی چشم‌انداز شهری ارزیابی گردید و با توجه به برداشت‌های به دست آمده و تحلیل آنها به منظور دستیابی به مدل مفهومی پژوهش که در جدول (۳) تهیه گردید معیارهای بصری، ادراکی و کالبدی در کدگذاری باز (آزاد) مطرح گردیدند. کدگذاری محوری و گزینشی در قالب جنبه‌های روحی- فردی، اجتماعی و فرهنگی خیابان سپه به منظور دستیابی به کدهای نهایی مورد ارزیابی قرار گرفتند. مولفه‌های وابستگی به مکان، کیفیت فضاها، تصویر ذهنی ماندگار، فضاهای اجتماع‌پذیر، ارتقای امکانات در فضاهای عمومی، جلب توجه فضاهای سرزنده و منعطف، نمایش هویت در ساختار فضا، تنوع عملکردی و حفظ ارزش‌های تاریخی به عنوان یافته‌های کیفی پژوهش ذکر شدند. مولفه‌های به دست آمده در جدول (۴) که در قالب مولفه‌های کدگذاری شده در جدول (۳) ارائه شدند به منظور دستیابی به داده‌های موجود در نمونه پژوهشی از نظر خصوصیات کالبدی و کارکردی، ادراکی و بصری مورد کاوش قرار گرفتند.

۸. نتیجه‌گیری

با توجه به گذرهای موجود در محیط‌های شهری به خصوص گذرهای پیاده در جداره‌های خیابان‌ها، اهمیت آنها در تعاملات اجتماعی و روابط بین افراد مشخص گردید و با نظر به انطباق این ویژگی‌ها در خیابان سپه قزوین می‌توان این خیابان را به عنوان یک نظام شهری پویا و سرزنده نام برد. گذرها به واسطه نقشی که در فضاهای عمومی ایفا می‌کنند و حضور بی حد و مرز شهروندان در آنها دائماً در چشم‌اندازهای شهری مطرح هستند. بر مبنای نمونه مورد بررسی پژوهش که یکی از خیابان‌های پرتردد قزوین مورد واکاوی قرار گرفته‌است و کدگذاری‌های باز، محوری و گزینشی که در راستای تبیین مولفه‌های تاثیرگذار بر میزان سرزندگی در گذرها و تاثیرات روابط اجتماعی بر منظر شهری است و بر اساس ویژگی‌های مطرح شده در یافته‌های پژوهش و تطبیق آنها با نمونه مورد بررسی؛ خصوصیات هم‌چون وابستگی به مکان، کیفیت فضاها، تصویر ذهنی ماندگار، فضاهای اجتماع‌پذیر، امکانات فضاهای عمومی، جلب توجه فضاهای سرزنده و منعطف، تنوع عملکردی، حفظ ارزش‌های تاریخی و هویت ساختار فضاها مطرح گردید (جدول ۴). با توجه به تحلیل‌های کیفی و معیارهای کالبدی، ادراکی و بصری می‌توان دریافت که اجتماع‌پذیری در خیابان سپه در گرو مولفه‌های مذکور است و به واسطه نقش هر یک از آنها در گذرهای اصلی و فرعی می‌توان سرزندگی در پیاده‌روها و جداره‌های خیابان را ارزیابی نمود. درک محیط در مخاطب تصویر ذهنی ماندگاری به وجود آورده که در بسیاری مواقع یادآور خاطرات است، ویژگی‌های بصری توسط شهروندان قابل رویت‌اند و ویژگی‌های کالبدی از جمله ویژگی‌های ساختاری فضا هستند، در یک محیط شهری نظیر خیابان سپه که از قدمت بسیار کهنی برخوردار است این خیابان را تبدیل به نقطه قوتی در چشم‌انداز شهری کرده‌است از این رو وجود هر یک از ویژگی‌های فوق سبب حضور شهروندان در فضا گردیده و زمینه‌ساز تعاملات اجتماعی و در نتیجه سرزندگی فضاهای شهری است.

تحلیل روند شکل‌گیری اجتماعی‌پذیری و سرزندگی گذرها در منظر شهری
 جدول ۴. انطباق مولفه‌های تاثیرگذار در نمونه مورد بررسی پژوهش (نگارندگان)

تصاویر		تطبیق با نمونه موردی	مولفه‌های پژوهش
		۱. احساس تعلق خاطر در فضاهای مختلف نظیر بازارچه سپه، مسجد جامع. ۲. تجمع افراد و اقشار گوناگون به ویژه سالمندان در حیاط مسجد جامع. ۳. بهره‌گیری از فضاهایی با قدمت کهن در قالب فضاهای گفت و گو و تجمع.	وابستگی به مکان
مسجد جامع کبیر	تجمع گروه‌های سنی مختلف در حیاط مسجد		
		۱. وجود نشانه‌های شهری در قالب فضای با ارزش و نمادین نظیر سردر عالی قاپو. ۲. فضاهای جذاب و سرزنده به منظور کشش شهروندان به سمت خود و بهره‌گیری از کارکردهای گوناگون فضایی.	کیفیت فضاها
سردر عالی قاپو	حسینیه و موزه ابوترابی		
		۱. گذرهای اصلی و فرعی متفاوت نسبت به سایر نقاط شهر در ایجاد تصویری متفاوت در ذهن مخاطب. ۲. گذرهای اصلی و فرعی متفاوت نسبت به سایر نقاط شهر در ایجاد تصویری متفاوت در ذهن مخاطب.	تصویر ذهنی ماندگار
جداره‌های پیاده خیابان	گذرگاه‌های پیاده مرمت شده		
		۱. تعبیه فضاهای متفاوت نشیمن در جداره‌های اصلی خیابان. ۲. با توجه به قدمت بسیار زیاد این خیابان، مشاهدات تعاملات اجتماعی و تجمعات شهری بین شهروندان و مغازه‌داران. ۳. بهره‌گیری از فضاهای اجتماعی‌پذیر به موجب گذران اوقات فراغت.	فضاهای اجتماع‌پذیر
فضای نشیمن در پیاده‌رو	تعاملات اجتماعی در بازارچه		
		۱. استفاده از میلمان شهری. ۲. وجود فضاهای متفاوت نظیر موزه، بازارچه و ... به منظور گذران اوقات فراغت.	امکانات فضاهای عمومی
میلمان شهری متفاوت	فضاهای گذران اوقات فراغت		
		۱. فضاهای انعطاف‌پذیر و خوانا و تمایل افراد در سنین مختلف به منظور حضور در فضاها.	جلب توجه فضاهای سرزنده و منعطف
تلفیق موزه و حسینیه	فضاهای خوانا و سرزنده در جداره‌ها		

تحلیل روند شکل‌گیری اجتماع‌پذیری و سرزندگی گذرها در منظر شهری
 ادامه جدول ۴. انطباق مولفه‌های تاثیرگذار در نمونه مورد بررسی پژوهش (نگارندگان)

تصاویر		تطبیق با نمونه موردی	مولفه‌های پژوهش
		۱. فضاهای متنوع به منظور ترغیب حضور شهروندان در فضا. ۲. فضاهایی با عملکردهای گوناگون و ایجاد سرزندگی در فضا.	تنوع عملکردی
کاربری تجاری	کاربری مذهبی		
		۱. گذرهای اصلی و فرعی بدون تغییر. ۲. بهره‌گیری بناهای مهم در جداره‌های خیابان بدون تغییر و احیای ارزش‌های تاریخی.	حفظ ارزش‌های تاریخی
جداره‌های تاریخی پیاده‌روها	عناصر معماری تاریخی		
		۱. وجود فضاهایی با قدمت کهن که بیانگر اصالت فضایی است. ۲. وجود فضاهای اولیه و با ارزش به منظور شکل‌گیری شهر در این خیابان و تبدیل آن به فضاهای شاخص شهری.	هویت ساختار فضاها
جداره‌های کهن و متفاوت در منظر شهری	بناهای شاخص		

۹. فهرست منابع

- استراوس، انسلم و کرین، جولیت. (۱۳۹۰). مبانی پژوهش کیفی. ترجمه: ابراهیم افشار، تهران: نشر نی
- بحرینی، حسین و خسروی، حسین. (۱۳۹۳). راهنمای طراحی فضاهای شهری. تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- پاکزاد، جهان‌شاه. (۱۳۸۸). راهنمایی طراحی فضاهای شهری. تهران: انتشارات شهیدی
- تیبالدز، فرانسیس. (۱۳۸۳). شهرسازی شهروندگرا. ترجمه: محمد احمدی‌نژاد، اصفهان: نشر خاک
- جیکوبز، جین. (۱۳۸۶). مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی. ترجمه: محمدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- چپمن، دیوید. (۱۳۸۴). آفرینش محلات و مکان‌ها در محیط انسان‌ساخت. مترجمان: منوچهر طیبیان و شهرزاد فریادی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- حسنی میانرودی، نسیم و ماجدی، حمید و سعیده زرآبادی، زهراسادات و زیاری، یوسفعلی. (۱۳۹۶). واکاوی مفهوم خاطره جمعی و بازیابی آن در فضاهای شهری با رویکرد نشانه‌شناسی. نشریه باغ نظر، (۱۴) ۵۶: ۱۷-۳۲
- حبیبی، محسن و سیدبرنجی، کهریا. (۱۳۹۵). رابطه بین خاطره‌انگیزی و مشارکت اجتماعی در بازآفرینی هویت شهری. معماری و شهرسازی آرمانشهر، (۱۷) ۳۲۹-۳۴۲
- دبیر سیاقی، محمد. (۱۳۸۱). سیر تاریخی بنای شهر قزوین و بناهای آن. قزوین: اداره کل میراث فرهنگی استان قزوین با همکاری حدیث امروز
- دانشپور، عبدالهادی و چرخچیان، مریم. (۱۳۸۶). فضاهای عمومی و عوامل موثر بر حیات جمعی. تهران: نشریه باغ نظر، (۷) ۱۹-۲۸
- سخاوت‌دوست، نوشین و البرزی، فریبا. (۱۳۹۶). بررسی پدیدار شناسی مفهوم مکان و تاثیر آن بر تداوم هویت تاریخی گذرهای شهری. تهران: دانشگاه علم و صنعت، اولین کنفرانس بین‌المللی منظر راه‌های شهری و برون شهری (با رویکرد بومی سازی)

- شولتز، کریستین نوربرگ. (۱۳۹۲). **روح مکان: به سوی پدیدارشناسی معماری**. ترجمه: محمدرضا شیرازی، تهران: رخ داد نو
- شبیخه، اسماعیل. (۱۳۷۸). **با شهر و منطقه در ایران**. تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران
- شجاعی، دلرام و پرتوی، پروین. (۱۳۹۴). **عوامل موثر بر ایجاد و ارتقای اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس‌های مختلف شهر تهران**. نشریه باغ نظر، ۱۲ (۳۴): ۹۳-۱۰۸
- علی‌مردانی، مسعود و مهدی نژاد، جمال‌الدین و افهمی، طلیعه. (۱۳۹۴). **رشد کیفی فضاهای شهری به منظور ارتقای تعاملات اجتماعی**. دو فصلنامه هنرهای کاربردی، (۷): ۵-۱۴
- غفاریان شجاعی، مهران و نقصان محمدی، محمدرضا و تاجدار، حمید. (۱۳۹۲). **شناسایی نحوه و میزان تاثیر عناصر پیاده‌روی شهری بر ابعاد و مولفه‌های سلامت عابران**. فصلنامه مطالعات شهری، (۷): ۱۵-۲۹
- کارمونا، متیو و هیت، تیم و تیسدل، استیون و تنراک. (۱۳۹۱). **مکان‌های عمومی، فضاهای شهری**. مترجمان: فریبا قرائی، -مهندسید شکوهی، زهرا اهری، اسماعیل صالحی، تهران: انتشارات دانشگاه هنر
- گلکار، کوروش. (۱۳۸۷). **محیط بصری شهر؛ سیر تحول از رویکرد تزئینی تا رویکرد پایدار**. نشریه علوم محیطی، ۵ (۴): ۹۵-۱۱۴
- گل، یان. (۱۳۸۷). **زندگی در فضای میان ساختمان‌ها**. ترجمه: شیما شصتی، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی
- لنگ، جان. (۱۳۸۶). **آفرینش نظریه معماری**. ترجمه: علی‌رضا عینی‌فر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- مجابی، مهدی. (۱۳۸۸). **در جستجوی هویت شهری قزوین**. تهران: مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری
- محمدزاده، محمدنادر. (۱۳۸۵). **یادگار ماندگار**. قزوین: اداره کل میراث فرهنگی و گردشگری استان قزوین
- مستغنی، علیرضا و اعتمادی، شهرزاد. (۱۳۹۵). **چگونگی شکل‌گیری حس مکان در کودکان**. معماری و شهرسازی آرمانشهر، (۱۷): ۱۷-۳۲
- مشهور، زینت و باقری، محمد. (۱۳۹۴). **نقش ساختارهای فضایی دو قطبی در ارتقای تعامل‌پذیری و حس مکان**. تهران: نشریه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، (۱۵): ۱۰۵-۱۱۸
- موسوی، سید محسن (۱۳۹۲). **بررسی میزان تعامل فضاهای پیاده شهری با شهروندان با نگاهی به محله فهادان یزد به عنوان نمونه مطلوب**. فصلنامه مطالعات برنامه ریزی شهری، ۱ (۲): ۱۵۷-۱۷۱
- هال، ادوارد. (۱۳۹۰). **بعد پنهان**. ترجمه: منوچهر طبیبیان، تهران: انتشارات دانشگاه تهران
- Asmal, I. (2015). **Bale- Bale as a Space for Social Interaction**. *Journal of Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 179 (2015) 176-182
- Binti Omar, D and Binti Ibrahim, F and Binti Nik Mohammad, N. (2015). **Human Interaction in Open Space**. *Journal of Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 201 (2015) 352-359
- Jalaladdini, S and Oktay, D. (2012). **Urban Public Space and Vitality**. *Journal of Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 35 (2012) 664-674
- Koleini Mamaghani, N and Parvand Asadollahi, A and Mortezaei, R. (2015). **Designing for Improving Social Relationship with Interaction Design Approach**. *Journal of Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 201 (2015) 377-0385
- Ray, B and Shaw, R. (2018). **Changing Built from and Implications on Urban Resilience**. *Journal of Procedia Engineering*, 212 (2018) 117-124

Analyzing the formation process of sociability and vitality of passages in the urban landscape (Case example: Sepeh Qazvin Street)

Maryam Karimi*¹, Fariba Albarzi**²

Abstract

The role of urban crossings in giving identity to the public areas of cities is of great importance and paying attention to them in the urban landscape is considered important. The more attention is paid to urban pedestrian crossings and flows, the more the presence of citizens in them is stabilized and the survival of their dynamism and vitality is more stable. Paying attention to the creation of interactive spaces in order to achieve sociability, in addition to the liveliness of cities, improves the cultural, spiritual and behavioral dimensions of citizens and affects their social aspects and solidarity. The main question of the research states whether the presence of citizens in inner-city spaces can increase the vitality of urban pedestrian crossings. In this regard, it is assumed that achieving the creation of sociability grounds within the context of urban spaces is effective in the emergence of vitality in pedestrian areas and is the reason for the development of the quality of spaces in order to improve dynamism and satisfy citizens. For this reason, the aim of the current research is to analyze the formation process of sociability and vitality of urban passages. For this purpose, Sepeh Street in Qazvin, which is an example of the first passages formed in Iran, was explored. The research method in this study is descriptive-analytical. Written documents, field research and objective observations were used to obtain the theoretical foundations of research and qualitative analysis. The results of the research state that the physical, perceptual and visual criteria are among the important components in urban spaces and their provision in the pedestrian crossings of the street walls cause the presence of the audience in the space and provide the means to improve social interactions, therefore sociable spaces are inviting. The height and motivation of citizens to be in the spaces increase the vitality in urban environments.

Key words: urban pedestrian crossings, vitality, sociability, Sepeh Qazvin Street.

* This article is taken from Maryam Karimi's master's thesis entitled "Designing a multi-purpose commercial complex with the aim of creating a positive feeling in users with regard to dynamics in the space" which was presented at the Faculty of Architecture of Qazvin Islamic Azad University under the guidance of Dr. Fariba Al-Barzi.

1. Master's student, Department of Architecture, Qazvin Branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran. maryam.karimi0072@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Architecture, Qazvin branch, Islamic Azad University, Qazvin, Iran (corresponding author). faalborzi@yahoo.com